

Slimmer lezen met DENK!

Vanessa Denon

We starten met een kort verhaal:

De vlerp snuifelde de duivelse draak. Met een raspige glom grolte de draak terug, terwijl zijn zwieperige staart de ronkels in het zand vertrok. De vlerp wist dat de grol een waarschuwing was voor de aanstaande gloeiing. Toch bleef hij onverstoorbaar verder snuifelen aan de schubben van het beest.

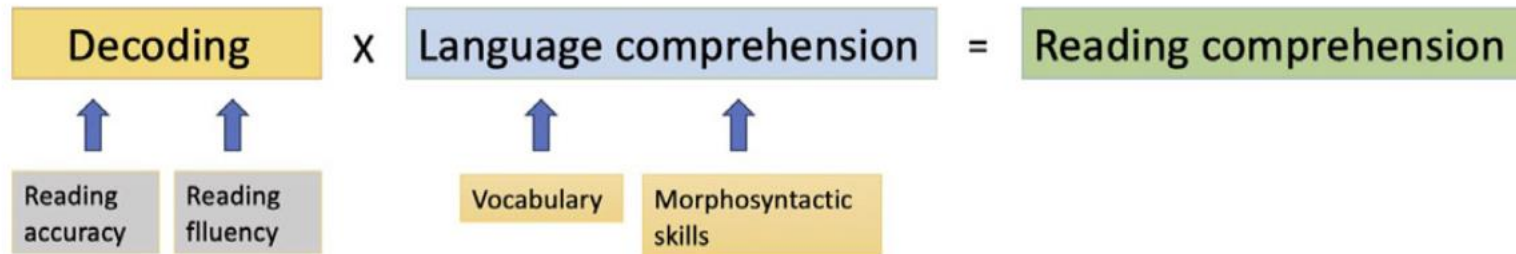
Wat heb je gelezen?

Vraag 1: “Wat deed de draak toen de vlerp snuifelde?”

Vraag 2: “Waarom bleef de vlerp snuifelen ondanks de grol?”

Vraag 3: “Wat gebeurde er eigenlijk?”

Wat gebeurde er?

Simple view of reading model (Hoover, W.A. & Gough, P.B.)

$$D \times LC = RC$$

Waarbij

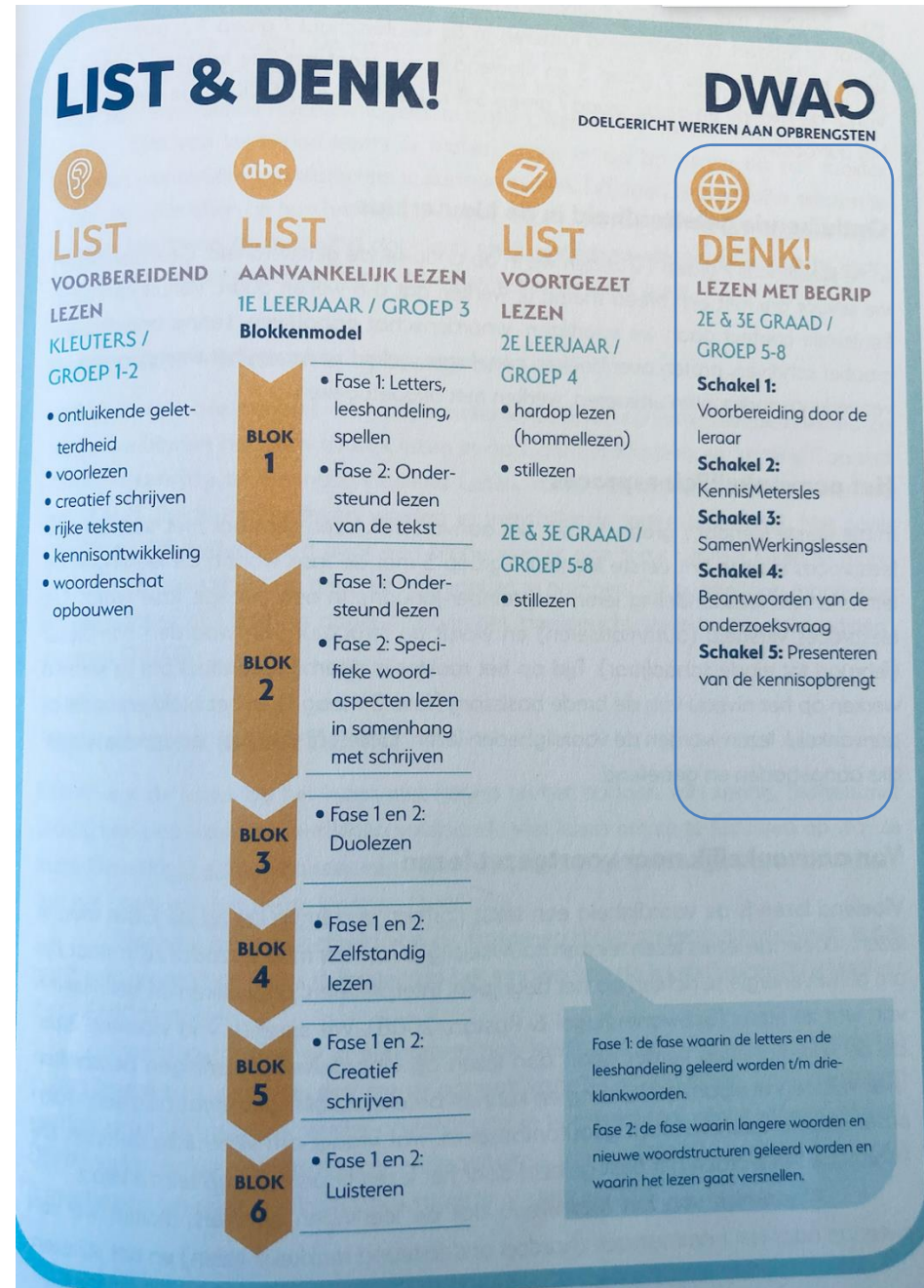
D = Technisch lezen

LC = Taalbegrip (= kennis van woorden/concepten)

RC = Leesbegrip

DENK! = lezen met begrip

- Vanaf 3^e leerjaar (2de en 3^e graad BaO)
- Mogelijkheden voor SO
- Onderdeel van groter leesgeheel
- 5 schakels
- DENK!-thema = idealiter 8 weken

Hoe van LISTige lezers DENKers maken?

Begrijpend lezen: enkele inzichten

Diep begrip Hogere denkvaardigheden (Bloom)

Analyseren

Evalueren

Creëren

BEWUST nadenken over wat de tekst betekent en hoe de inhoud aanhaakt bij onze voorkennis

Onderwijs in begrijpend lezen moet...

Wat is er nodig?

A. *Betekenisvol* zijn

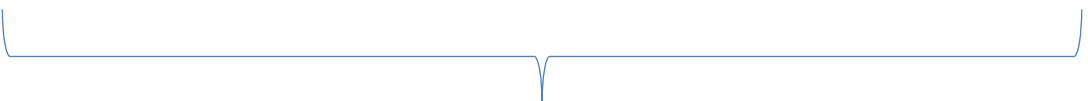
Langdurig lezen over hetzelfde onderwerp (opbouw van achtergrondkennis en woordenschat)

B. Een *tweeledig doel* hebben:

- I. Voldoende kennis opbouwen
- II. Begripsproces bij leerlingen aansturen

Expliciete instructie, modelling, oefening en begeleiding

A blue bracket spanning the width of the two points in section B, pointing down to the text 'Rol van de leraar = zeer belangrijk!'.

Rol van de leraar = zeer belangrijk!

Het belang van rijke teksten

- 2500 nieuwe woorden per jaar.
 - 300-600 zijn expliciet aangeleerd
- Veel lezen = meest krachtige voorspeller van woordenschatontwikkeling
- Rijk taalgebruik
- Strak georganiseerde tekststructuur

Expliciete instructie over
leesstrategieën en **tekststructuren**

aansturen van begripsproces

Hoe aansturen op diep leesbegrip?

- **Kennis activeren** en ondersteunen bij het leggen van verbanden

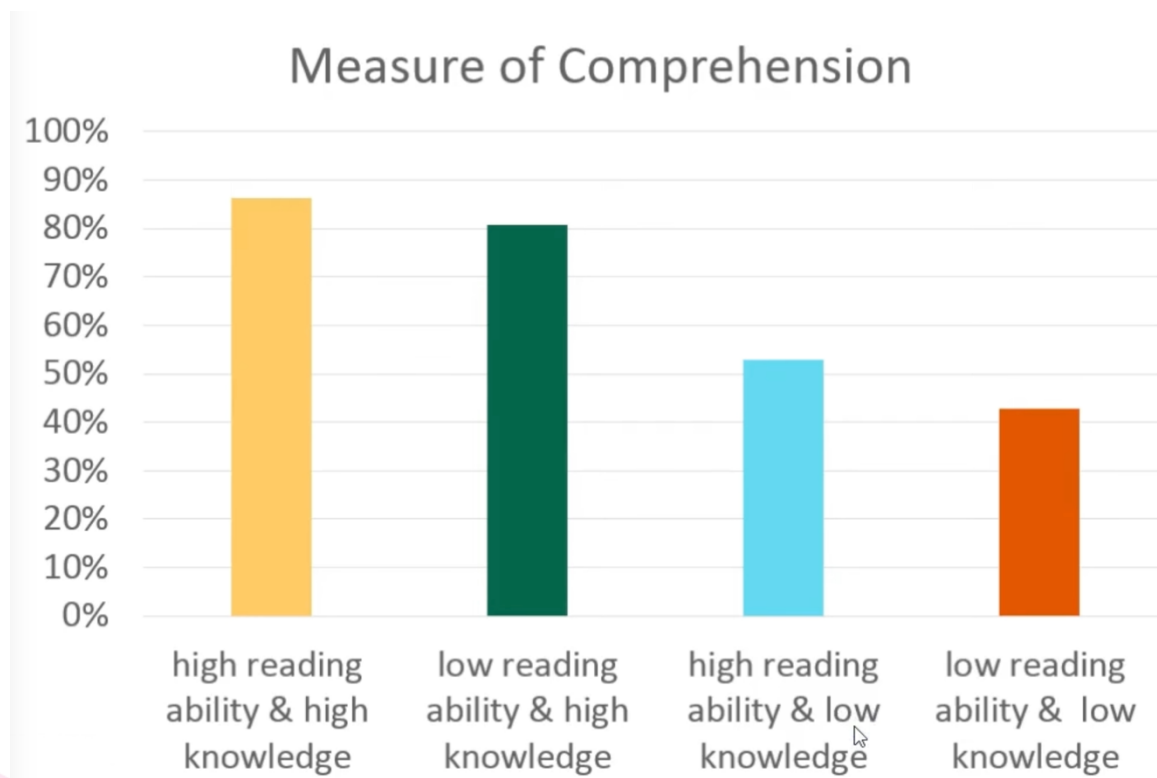
CO-ACTIVATIE

Om nieuwe kennis en verbanden toe te voegen aan bestaande kennis, moet de nieuwe informatie die een lezer tegenkomt in een tekst en de aanwezige, relevante voorkennis tegelijk actief zijn in het hoofd van de lezer (Kendeau & Van den Broeck, 2008)

De honkbalstudie (Recht & Leslie)

Sterke lezers met veel kennis van honkbal	Sterke lezers met weinig kennis van honkbal
Minder goede lezers met veel kennis van honkbal	Minder goede lezers met weinig kennis van honkbal

De honkbalstudie (Recht & Leslie)

- *Studenten die doorgaans meer moeite hadden met leesvaardigheid, maar wel veel wisten over honkbal, scoorden 30% beter dan de sterke lezers die weinig kennis hadden over honkbal.*
- ***We kunnen leerlingen laten groeien naar een beter leesbegrip, door actief in te zetten op het activeren van voorkennis.***

Maar kennis is niet genoeg...

- Betekenisvolle **interactie**
= leren van en met elkaar
- **Integratie** met schrijven
= vraagt inzicht in de tekst
- **Convergente differentiatie** bij grote verschillen
= voorbereiden (uitstap, visuele context bieden, podcasts, luisterboeken,...)

Meten is weten!

Vereiste voor differentiatie is **DATA**

- Formatieve en summatieve evaluatie
- Feedback (tijdens de les)
- Leesgesprekken
- Intonatietoets (check voor vloeiend lezen als indicator voor leesbegrip)
- DENK! voorziet rubric voor eindproduct (schrijven) na elk thema

DENK! rubric

BIJLAGE 8: DENK!-rubric – formulier

Evaluatie van het leesbegrip aan de hand van een zelfgeschreven tekst.

naam: _____ datum: _____

Criteria	Expert	Gevorderd	Junior	Starter
1. De tekst bevat een passende titel.		De titel dekt de inhoudelijke lading van de tekst.	Er is een titel, maar deze dekt de lading van de tekst onvoldoende.	De tekst bevat geen titel.
2. De tekst bevat een passende inleiding.		De tekst bevat een inleiding waarin de gekozen onderzoeksvraag en de motivatie hierbij gegeven worden.	De tekst bevat een inleiding met de gekozen onderzoeksvraag, maar geen motivatie hierbij.	De tekst bevat geen inleiding. De tekst bevat een inleiding die niet aansluit bij het midden en slot.
3. De tekst wordt duidelijk opgedeeld in alinea's.		De tekst bevat een duidelijke alineastructuur. Elke alinea bevat slechts één onderwerp.	De tekst bevat een zekere indeling, maar de alinea's zijn onvoldoende duidelijk afgeboord. In minstens één alinea worden meerdere onderwerpen behandeld.	De tekst bevat geen herkenbare indeling.
4. De alinea's zijn goed opgebouwd met een kernzin, aangevuld met details en voorbeelden.		De alinea's zijn goed opgebouwd met een kernzin, aangevuld met definities, uitleg en voorbeelden.	De alinea's openen en eindigen met een kernzin, maar worden niet aangevuld met definities, uitleg en voorbeelden. Of omgekeerd.	Geen enkele alinea opent of eindigt met een kernzin. Geen enkele alinea is aangevuld met definities, uitleg en voorbeelden.
5. Er wordt structuur aangebracht in de tekst door passende verwijzen en voegwoorden te gebruiken.	Er wordt gebruikgemaakt van verwijswaarden en voegwoorden. Deze zijn steeds passend bij het teksttype.	Er wordt gebruikgemaakt van verwijswaarden en voegwoorden. Deze zijn meestal passend bij het teksttype.	Er wordt gebruikgemaakt van verwijswaarden en voegwoorden, maar deze zijn niet passend bij het teksttype.	Er wordt geen gebruik gemaakt van verwijswaarden en voegwoorden.

6. Er is een duidelijk onderscheid tussen hoofd- en bijzaken.	In de tekst worden hoofd- en bijzaken duidelijk onderscheiden. De bijzaken in de tekst ondersteunen de hoofdzaak.	In de tekst worden hoofd- en bijzaken duidelijk onderscheiden. Er worden geen bijzaken genoemd die afleiden van de hoofdzaak.	Er worden hoofd- en bijzaken onderscheiden, maar sommige bijzaken dragen niet bij aan de hoofdzaak.	De essentie is moeilijk te achterhalen omdat er geen onderscheid is tussen hoofd- en bijzaken.
7. Inhoudelijke verbanden worden expliciet aangegeven over de alinea's heen.	De alinea's worden in een duidelijke structuur aan elkaar verbonden (chronologisch, oorzaak-gevolg, opsomming ...).	De alinea's volgen elkaar logisch op.	Er is samenhang tussen de verschillende alinea's, maar ze volgen elkaar niet altijd logisch op.	Er is nauwelijks of geen samenhang tussen de verschillende alinea's.
8. De onderzoeksvraag wordt beantwoord.		De tekst geeft een antwoord op de onderzoeksvraag.	De tekst bevat grotendeels antwoorden op de onderzoeksvraag. Een deel van de tekst is niet gelinkt aan de onderzoeksvraag.	De tekst biedt geen of geen passend antwoord op de onderzoeksvraag.
9. De leerling trekt een heldere conclusie over wat hij bijleerde.		De tekst bevat een onderbouwde conclusie.	De tekst bevat een conclusie, maar deze is onvoldoende onderbouwd.	De tekst bevat geen conclusie.

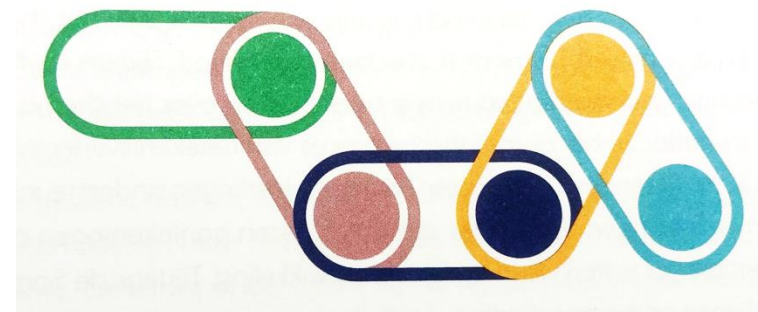
DENK! Intonatie-toets

BIJLAGE 4: Intonatie-toets – formulier

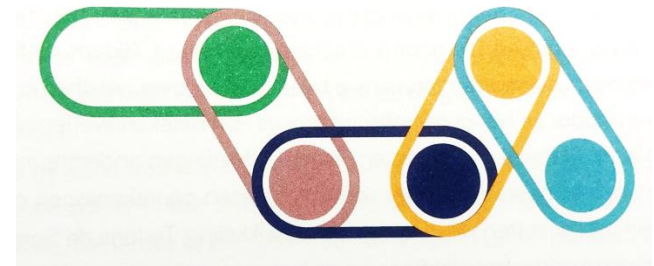
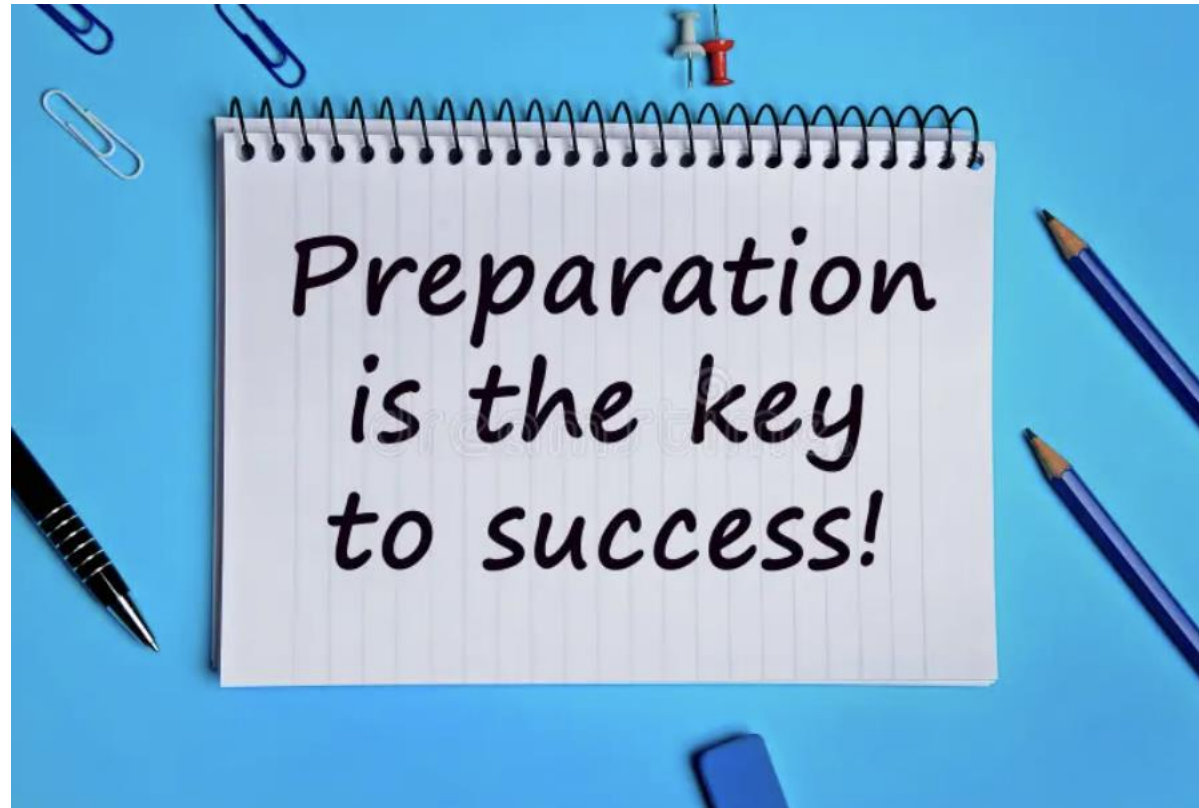
	1	2	3	4
Expressie en volume	Leest met zachte stem. Het lezen klinkt niet natuurlijk (natuurlijk = zoals er met een vriend zou worden gesproken).	Leest met zachte stem. Het lezen klinkt soms natuurlijk, maar de lezer klinkt niet altijd alsof hij met een vriend praat.	Leest met volume en expressie. Echter, soms valt de lezer terug in expressieloos lezen en klinkt hij niet alsof hij met een vriend praat.	Leest met gevarieerd volume en expressie. De lezer klinkt alsof hij met een vriend praat, waarbij zijn stem past bij de interpretatie van de gelezen passage. Leest met gevarieerd volume en expressie.
Frasering	Leest woord-voor-woord met monotone stem.	Leest in zinnen van twee à drie woorden, zonder inachtneming van interpunctie, klemtoon en intonatie.	Leest met een combinatie van samenvoegen van zinnen, adempauze in het midden van de zin, en enkele hapering. Er is sprake van redelijke inachtneming van klemtoon en intonatie.	Leest met goede frasering; met inachtneming van interpunctie, klemtoon en intonatie.
Souplesse	Hapert vaak tijdens het lezen, spelt woorden en herhaalt woorden en zinnen. Doet meerdere pogingen om eenzelfde passage te lezen.	Leest met verlengde pauzes en haperingen. De lezer heeft het op veel punten in de tekst moeilijk.	Leest met af en toe een onderbreking in ritme. De lezer heeft moeite met specifieke woorden en/of zinsstructuren.	Leest soepel met enkele onderbrekingen, maar corrigeert zichzelf bij moeilijke woorden en/of zinsstructuren.
Tempo	Leest langzaam en moeizaam.	Leest betrekkelijk langzaam.	Leest over het algemeen op een gepast tempo gedurende het lezen.	Leest op conversatietempo gedurende het lezen.

INTONATIE-TOETS VERTALING VAN: RASINSKI, T. (2004). CREATING FLUENT READERS. *EDUCATIONAL LEADERSHIP*, 61(6), 46-51.

De vijf schakels van DENK!

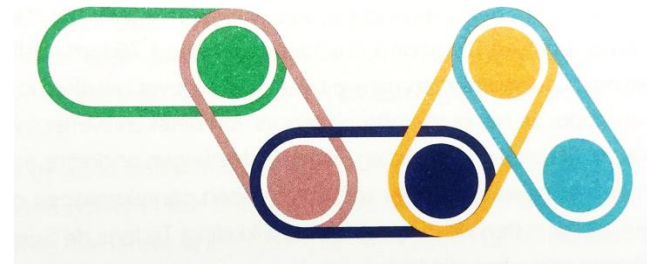

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

1. Keuze van het DENK!-thema
2. Boeken selecteren bij het DENK!-thema (75% non-fictie – 25% fictie)
3. Voorbereiden van de SamenWerkingslessen (schakel 3)
4. Ondersteunend materiaal bij het opbouwen van kennis
5. Voorbereiding van de introductie van het thema
6. Introductie DENK!-thema
7. Nadenken over de output

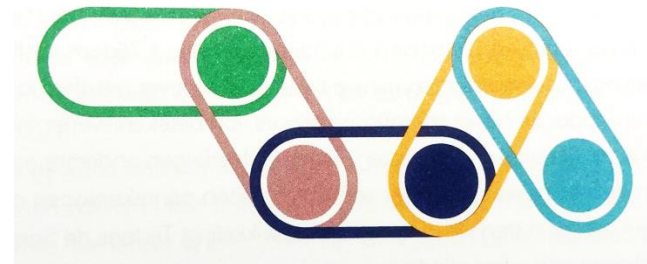
Schakel 1: Voorbereiding van het thema

1 DE KEUZE VAN HET DENK!-thema en de DENK!-subthema's

- Het thema **sluit aan bij andere leergebieden** (geschiedenis, aardrijkskunde, natuur en techniek, de wereld en ik, of een combinatie ervan).

OF

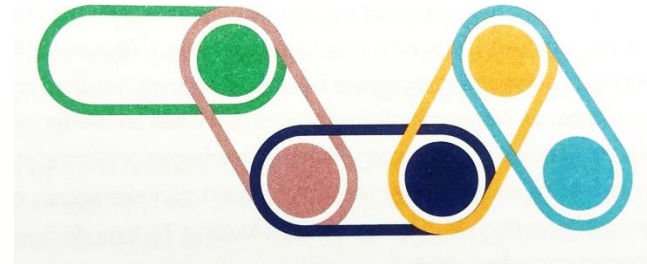
- Het thema sluit aan bij de **leefwereld van de leerlingen**.
- **Subthema's** = onderzoeksvragen (3 à 4)

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

2 BOEKEN SELECTEREN

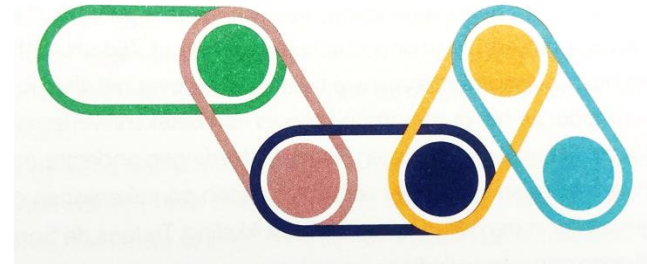
- Evenwichtige verdeling
- Meer boeken dan leerlingen
- Rijke teksten
- Voorleesboek waarvan het tekstniveau hoger is dan het gemiddeld klasniveau (*Zone van naaste ontwikkeling*)

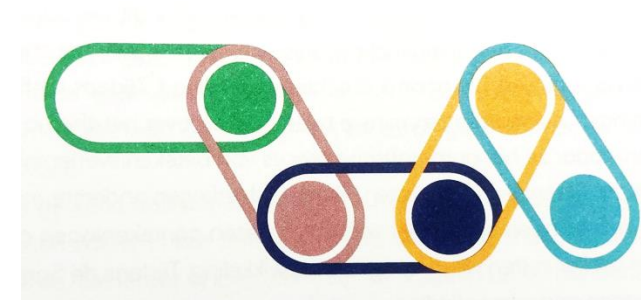
Schakel 1: Voorbereiding van het thema

2 BOEKEN SELECTEREN

- Evenwichtige verdeling
- Meer boeken dan leerlingen
- Rijke teksten
- Voorleesboek waarvan het tekstniveau hoger is dan het gemiddeld klasniveau (*Zone van naaste ontwikkeling*)

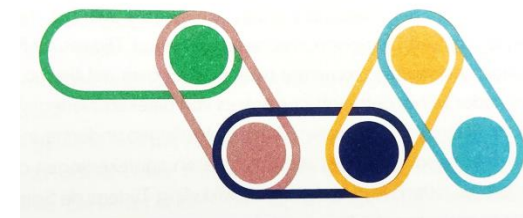
Schakel 1: Voorbereiding van het thema

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

3 VOORBEREIDEN VAN DE SAMENWERKINGSLESSEN

- Informatieve tekst bij elk van de subthema's
- Rijk taalgebruik + illustraties
- Diverse teksttypes
- Hoger tekstniveau dan gemiddeld niveau van de klas
- Voorleesboek waarvan het tekstniveau hoger is dan het gemiddeld klasniveau (*Zone van naaste ontwikkeling*)
- Bereid de instructie voor

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

4. VOORZIE ONDERSTEUNEND MATERIAAL

DENK!-schrift

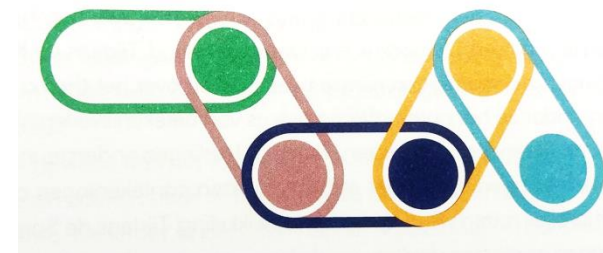
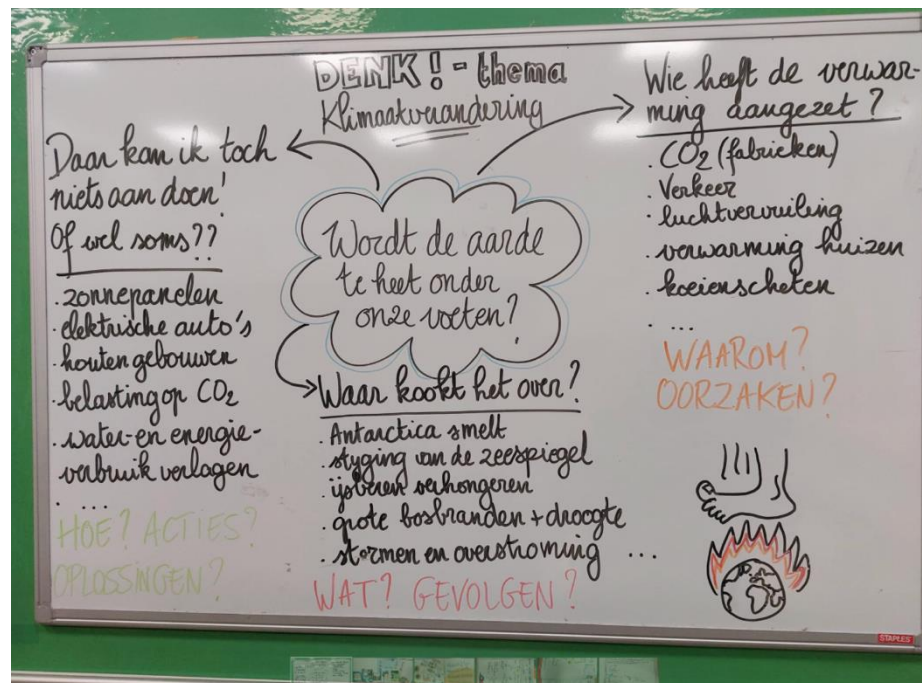

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

4. VOORZIE ONDERSTEUNEND MATERIAAL

DENK!-themabord

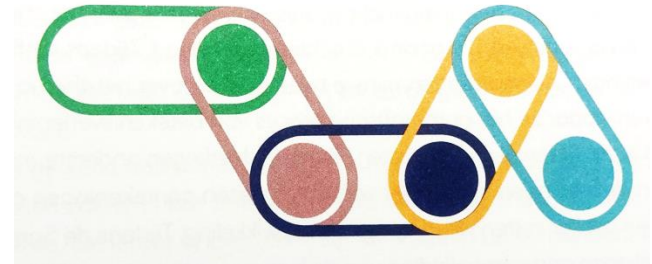
DENK!-schrift

Schakel 1: Voorbereiding van het thema

5. INTRODUCTIE VAN HET THEMA

- Leeruitstap, spreker, podcast, anekdote, brainstorm
- Elke leerling kiest een subthema
- Kennismaken met het boekenaanbod
- Individueel of DENK!-maatjes

Schakel 2: Kennismeterles

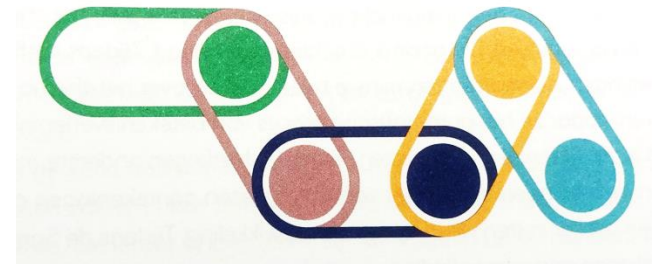
Leerlingen gaan op zoek naar antwoorden op onderzoeksvragen

Schakel 2: Kennismeterles

1. STILLEZEN VOORBEREIDEN (10min)

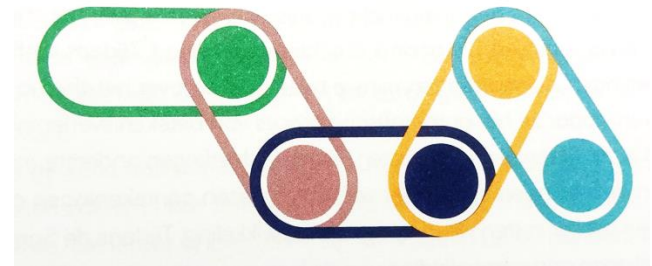
- Expressief voorlezen uit een fictieboek (de start van elke kennismeterles)
- Vanaf de tweede keer voorlezen: kennis oproepen
- Korte nabespreking
- Aantekeningen in DENK!-schrift (samen met leerlingen – *modelling*)

Schakel 2: Kennismeterles

2. STILLEZEN EN MONITOREN LEESGEDRAG (20min)

- Leerlingen lezen in hun zelfgekozen boek
- Aantekeningen in DENK!-schrift (zelfstandig)
 - Wat heb ik geleerd?
 - Hoe past dit bij wat ik al wist?
- Leesgesprekken

Schakel 2: Kennismeterles

3. GEZAMENLIJKE KENNISONTWIKKELING (20min)

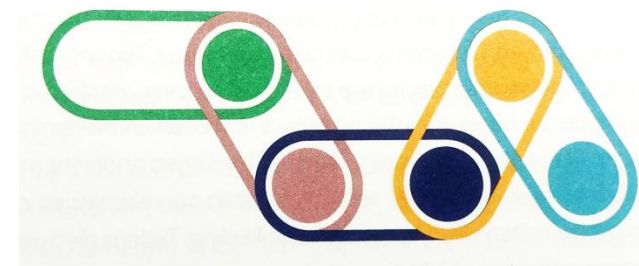
- Uitwisseling met DENK!-maatje
 - Aan de hand van notities
- Klassikale bespreking van het schrijfproces
- Klassikaal delen en vastzetten van de informatie
 - Leerlingen delen wat besproken werd met DENK!-maatje
 - Leraar vraagt door (verbinding met voorleesmoment)
 - DENK!-bord

Schakel 3: Samenwerkingslessen

Samenwerkingslessen
bestaan uit de
SamenLezenles en de
SamenSchrijvenles

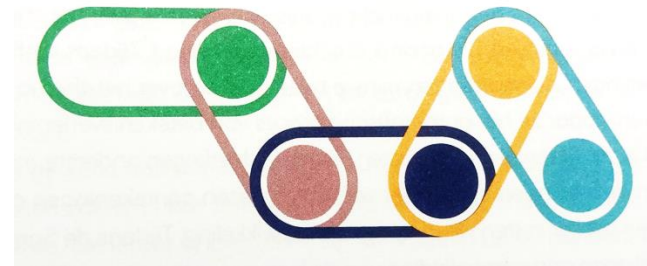
Schakel 3: Samenwerkingslessen

SamenLezenles

1. Voorbereiden op strategie-instructie

Leerlingen krijgen tekst op papier. Leraar projecteert op het digitale bord.

- Leesdoel bepalen vanuit de onderzoeksvragen
 - Wat willen we te weten komen over ons thema uit deze tekst?
- Bespreken van de tekstsoort , teksttype, kenmerken,...
- Tekst samenvatten in de woorden van de leerlingen
- Leraar leest de tekst voor

Schakel 3: Samenwerkingslessen

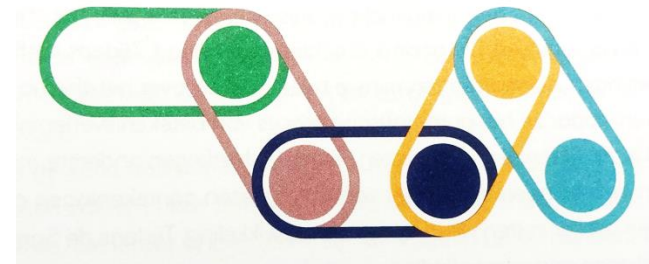
SamenLezenles

2. Expliciete strategie-instructie

Over bepalen hoofdgedachte, samenvatten, vragen stellen

- Modelling met eerste alinea
- Bouw samen met leerlingen een bordschema (leerlingen noteren in DENK!-schrift)
- DENK!-maatje (interactie)

3. Vastleggen nieuwe kennis (DENK!-schrift)

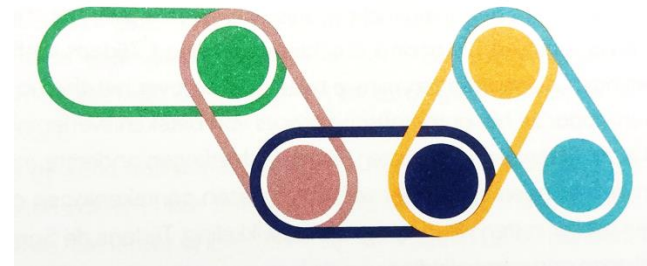

Schakel 3: Samenwerkingslessen

SamenSchrijvenles

Kennisopbrengst uit de SamenLezenles wordt herschreven in een nieuwe tekst.
(dezelfde tekst!)

- Kort oproepen van kennis (kennisopbrengst van SamenLezenles)
- Gezamenlijk herschrijven eerste alinea a.d.h.v. notities (bordschema)
- Korte bespreking per zin
- Leerlingen schrijven klassikaal de herschreven tekst in hun DENK!-schrift
- Gezamenlijke kennisopbouw (reflectie met DENK!-maatje)

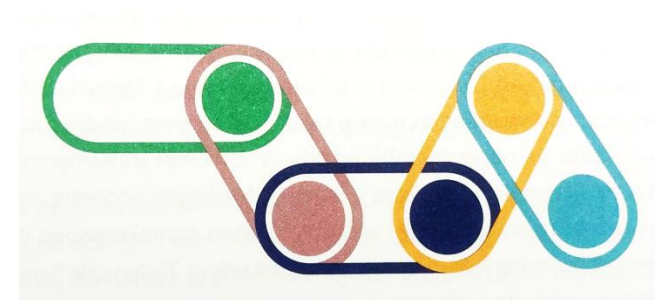
A decorative graphic consisting of several interlocking loops in green, red, blue, and yellow, arranged in a horizontal sequence.

Schakel 4: Beantwoorden van de onderzoeksvraag

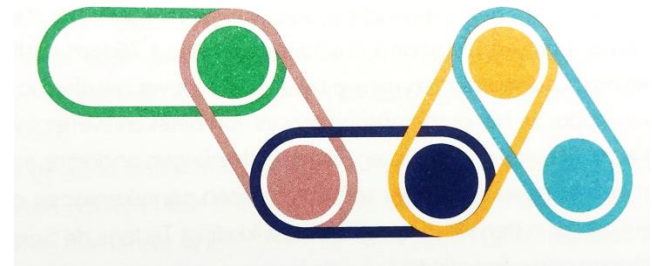

Kennisopbrengst
wordt
weergegeven in
eigen geschreven
tekst

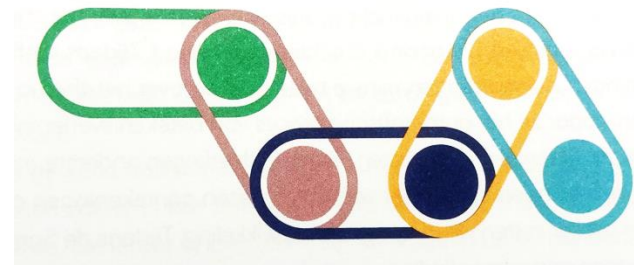

Schakel 4: Beantwoorden van de onderzoeksvraag

1. Leerlingen nemen notities door in hun DENK!-schrift
2. Selectie + ordening op basis van onderzoeksvraag
3. Interactie met DENK!-maatje
4. Instructie van leerkracht
 - Hoe schrijf ik een alinea?
 - Goede kernzin met bijbehorende aantekeningen aan bord
 - Klas vult aan
5. Peer feedback (DENK!-maatjes)
6. Bespreken opbouw tekst
7. Leerlingen schrijven antwoord op hun onderzoeksvraag
8. Monitoring in de klas en via rubric

Schakel 5: Presenteren kennisopbrengst

Be-DENK-ingen? Vragen?

www.leerpunt.be

Met steun van

Vlaanderen
is onderwijs & vorming